СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ЄВГЕНА ФЕДОРОВИЧА ШНЮКОВА: ВЧЕНОГО, МОРЕПЛАВЦЯ, ЛЮДИНИ

01 жовтня 2022 року на 93 році життя відійшов у засвіти видатний син українського народу — Євген Федорович Шнюков, професор, академік Національної академії наук України, Заслужений діяч науки та техніки України, лауреат: Державної премії УРСР (1989), Державної премії України в галузі науки і техніки (2000), премії ім. В.І. Вернадського (1976).

Українська морська наукова спільнота та наші колеги за кордоном бачили у Євгені Федоровичі найавторитетнішого діяча науки та сучасності, класика морської геології з чиїм іменем нерозривно пов'язані реалізовані плани та заповітні мрії багатьох дослідників Світового океану.

Євген Федорович Шнюков — засновник і керівник наукової школи з морської геології й осадового рудоутворення, серед учнів якої 32 кандидати і п'ять докторів наук. Він є автором та співавтором понад тисячі наукових праць і серії науково-популярних книжок, брошур і статей, зокрема: "Мир минералов", "Полуостров сокровищ", "Черное море", "Скарби моря", "Всевладні мінерали", "Сокровища и загадки", "Катастрофы в Черном море", "Пираты Черного моря", "Опасное Черное море" та ін.

Євген Федорович заснував, був провідним автором і головним редактором восьмитомного видання "Геологія шельфу УРСР". Він є основоположником металогенії грязьового вулканізму. Мінералогічні дослідження започатковані ним у 1960-х рр., були невід'ємною частиною вивчення грязьового вулканізму, що призвело до унікальних знахідок у вулканічних викидах, у числі яких кіновар, сфалерит, вюрцит, галеніт, реальгар, графіт, фосфорити [1].

Життєвий шлях Євгена Федоровича надихає як приклад самовідданого та плідного служіння науці. Наполегливо й цілеспрямовано він здолав усі щаблі наукового зростання: аспірант, молодший, а потім старший науковий співробітник, завідувач відділу, директор академічного науково-дослідного інституту [2].

Євген Федорович одним із перших в Україні почав виконувати геологічні дослідження Азово-Чорноморського басейну та інших районів Світового океану; під його керівництвом збудовано перше спеціалізоване бурове судно "Геохімік", що уможливило дослідження геологічної будови наших морів. Він був ініціатором, організував і керував численними морськими науково-дослідними експедиціями.

---

[1] Докладніше див. *Мінерал. журн.* 2005. 27, № 1. С. 98—99.

[2] Докладніше див. *Мінерал. журн.* 2015. 37, № 1. С. 96—97.

Наприкінці XX століття Євген Федорович, разом із дослідженнями Гірського Криму та Керченського півострова, значну увагу приділяв вивченню геології дна Чорного моря.

За його ініціативою та під його науковим керівництвом успішно відбулась перша спеціалізована геолого-геофізична експедиція на науково-дослідному судні "Академік Вернадський" в Індійському океані, що вирізнялась металогенічною спрямованістю, а також експедиції у Чорному морі та Атлантичному океані на українських науково-дослідних суднах "Іхтіандр", "Професор Водяницький", "Професор Колесніков", "Київ", "Володимир Паршин" та ін.

Євген Федорович завжди був на передових і найскладніших напрямах морської справи країни: разом із колективом Національного агентства морських досліджень та технологій брав активну участь у формуванні фундаменту національної морської політики, зокрема у розробці та ефективній реалізації найбільших проєктів Національної програми досліджень та використання ресурсів Азово-Чорноморського басейну та інших районів Світового океану на період до 2000 року, яку затверджено Указом Президента України (1993).

Успіх зазначених комплексних морських науково-дослідних експедицій — це результат його унікального організаційного досвіду та наукової стратегічної далекоглядності, невичерпної енергії та принциповості, вміння наполегливо й мудро вирішувати складні та відповідальні завдання, дивовижної здатності надихати колег і формувати цілеспрямовану, дружну та згуртовану роботу наукових дослідницьких суднових загонів.

Євген Федорович з честю та гідністю виконував усі відповідальні місії, покладені на нього Національною академією наук України, багато років очолював Інститут геологічних наук, Державну наукову установу "Відділення морської геології та осадового рудоутворення" НАН України, Національний науково-природничий музей НАН України, Музейну раду НАН України, наглядову раду "Морського благодійного фонду", а також низку урядових делегацій. Євген Федорович був головним редактором журналу "Геологія та корисні копалини Світового океану", багаторічним членом редколегій "Геологічного журналу" і "Мінералогічного журналу".

Оточений науковим визнанням і відзначений високими нагородами України, він залишався простим, скромним, доступним, але вимогливим; глибоко розумівся на сенсі життя та щедро ділився своєю мудрістю, мав відкрите та чуйне серце, достеменно знав потреби та інтереси вчених-колег, що їх хвилює, радує, чого вони прагнуть, бачив їхні творчі та наукові можливості до зростання.

Для всіх друзів і наукових колег Євген Федорович є прикладом того, яким має бути сучасний науковець. Вся його діяльність була перейнята непохитною вірою у творчий потенціал Національної академії наук України, наповнена доброзичливістю, щирістю та повагою до людей розумової праці та наукової сфери діяльності. Українські вчені навзаєм відповідали Євгену Федоровичу почуттям глибокої душевної вдячності.

Колектив Державної установи "Науковий гідрофізичний центр Національної академії наук України" глибоко сумує з приводу смерті Євгена Федоровича Шнюкова та висловлює щире співчуття рідним, близьким і колегам.

Світлі спогади про Євгена Федоровича назавжди залишаться в наших серцях. Вічна пам'ять!

О.А. ЩИПЦОВ
д-р геогр. наук, чл.-кор. НАН України,
проф., директор
Державна установа
"Науковий гідрофізичний центр НАН України"

Надійшла 02.10.2022

Колектив Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України та Редколегія "Мінералогічного журналу" приєднуються до скорботи вітчизняної геологічної спільноти й висловлюють своє глибоке співчуття рідним, близьким, колегам видатного українського геолога, науковця, академіка Євгена Федоровича Шнюкова. Його науковий доробок і значення для розвитку вітчизняної морської геологічної науки, для становлення України як незалежної держави важко переоцінити.